

Oponentský posudek na disertační práci

JUDr. Zuzany Svobodové „Delikt ní odpovědnost fyzických osob v právu životního prostředí“

Předložená doktorská disertační práce JUDr. Zuzany Svobodové se zabývá tématem právní odpovědnosti na úseku ochrany životního prostředí. Školitelem byl prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc. Práce vychází z právního stavu, který platil ke dni 28. února 2011.

Autorka si vytkla za cíl disertační práce analyzovat platnou právní úpravu deliktů fyzických osob na úseku práva životního prostředí, jmenovitě v oblasti trestněprávní a administrativněprávní odpovědnosti v ochraně životního prostředí. Text disertační práce zahrnuje 180 stran rozdělených na jednotlivé kapitoly, subkapitoly (členění do tří úrovní) a přílohy.

V úvodní části se autorka logicky zabývá obecnými právními pojmy a základními principy, které se na úseku odpovědnosti v ochraně životního prostředí objevují. Speciální pozornost přitom autorka věnuje ústavněprávním základům zvoleného tématu. V třetí kapitole se autorka zabývá trestněprávní odpovědností v ochraně životního prostředí, a to na úrovni mezinárodního, evropského a českého práva. Ve čtvrté kapitole je pojednáno o odpovědnosti správně-právní, a to na úrovni evropského a českého práva. V následujících kapitolách se autorka věnuje popisu vztahů mezi dvěma výše uvedenými systémy právní odpovědnosti a dále problematice odstraňování následků protiprávní činnosti. Před samotnými závěry autorka provedla analýzu vybraných zahraničních právních úprav, ať již podrobněji (Slovensko, Německo, Rakousko), nebo stručněji (Rusko, Belgie, Nizozemí a Velká Británie).

Posuzováno z hlediska aktuálnosti tématu, autorka si zvolila téma nesporně neustále aktuální, neboť jak na evropské úrovni tak na české úrovni práva na daném úseku v posledních letech došlo k důležitým změnám, zejména pokud se týká problematiky trestněprávní odpovědnosti na úseku ochrany životního prostředí. Navíc se jedná o velmi závažné téma, jakým bezesporu právní odpovědnost na úseku ochrany životního prostředí je.

Zvolené téma lze považovat za jedno z odborně nejnáročnějších. Náročnost tématu je dána obsahem právní úpravy, dnes již nejen české, ale i evropské unijní. Vliv nepochybně sehrává i vývoj právní úpravy a vývoj judikatury. I vzhledem k výše uvedenému dává diplomová práce autorce příležitost se k danému tématu vyjádřit ze svého úhlu pohledu.

Posuzovaná práce je přehledná, jak po struktuře jednotlivých kapitol, tak i poznámek pod čarou. Práce je na výborné grafické úrovni (vyzdvihují zejména grafické zpracování příloh, rovněž informačně hodnotných), technické zvládnutí textu je rovněž výborné.

Použité metody jsou nejen deskripce, ale i analýza a syntéza a ostatní metody ve vědecké práci obvyklé. Oceňuji i autorčin přístup spočívající v konzultacích s odborníky z jednotlivých institucí, které do textu teoretické práce vnášejí potřebný nadhled a poznatky z praxe.

Práce má logickou a systematickou stavbu, autorka se věnuje vyváženě právní i věcné stránce zvoleného tématu, analyzuje v podstatě všechny významné instituty právní úpravy. Některé závěry dokládá i oficiální statistikou. Za významný autorčin přínos pro teoretický rozvoj oboru práva životního prostředí považuji provedenou analýzu a v mnohých případech i komparaci vybraných zahraničních právních úprav (Slovensko, Německo, Rakousko), přičemž ovšem v případě právních úprav v Rusku, Belgii, Nizozemí a Velké Británii se o komparaci příliš hovořit nedá.

K vlastní práci lze přitom mít i některé výhrady. Celkově se jedná o původní práci, ovšem na mnoha místech jen popisnou (vedenou v obecné rovině, bez vlastního výraznějšího autorského vkladu). Z hlediska použitých pramenů se autorka seznámila s větším množstvím odborné literatury, především české, kde pracovala s většinou základní i rozšiřující odborné literatury na dané téma vzniklé. Mírným zklamáním je téměř úplný nedostatek práce se zahraniční literaturou. Přestože se autorka v samostatné kapitole věnuje komparaci s vybranými zahraničními právními úpravami, pracuje v podstatě pouze s internetovými prameny. Autorce lze dále vytknout, že v 4.kapitole téměř vůbec neuvádí zdroje, ze kterých čerpala, a to formou poznámky pod čarou. To není ve vědecké práci zrovna obvyklý přístup.

Na str.14 postrádám uvedení konkrétních pramenů judikatury Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu. Toto by jinak standardní popis ústavněprávních základů deliktní odpovědnosti v ochraně životního prostředí nesporně oživilo. Tentýž argument by se dal vznést i k jiným pasážím práce.

Na str.36 k poznámce o možnosti Evropského soudního dvora přezkoumávat právní předpisy přijaté v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech si dovoluji namítnout, že implementaci trestněprávní směrnice č.2008/99/ES, o ochraně životního prostředí by šlo přezkoumat i bez změny provedené Lisabonskou dohodou, neboť směrnice byla přijata na základě čl.175 SES, tudíž by se na ni vztahoval *infringement procedure* podle čl.258 až 260 Smlouvy o fungování EU.

Dvě kritické poznámky učiním ke kapitole 3.3.věnované ochraně životního prostředí v trestním právu ČR. V případě vývoje problematiky trestněprávní ochrany životního prostředí do roku 2009 autorka zvolila ne právě šťastnou metodu popisu jednotlivých novel trestního zákona č.140/1961 Sb., provedených od roku 1989. Nic proti tomu, ale bylo by bývalo vhodnější a pro vypovídací schopnost disertační práce lepší provést především rozbor vývoje formulace základní skutkové podstaty, trestného činu Ohrožování, resp.poškození životního prostředí (bývalé § 181a a 181b). Druhá poznámka směřuje k úpravě trestných činů proti životnímu prostředí *de lege lata*, k výkladu na str.57 je třeba upozornit, že v praxi může docházet k trestnému činu zneužívání vlastnictví podle § 229 platného trestního zákoníku, jehož formulace byla navíc, ve srovnání s formulací v bývalém trestním zákoně, výrazně posílena ve prospěch ochrany životního prostředí. Trestné činy poškození cizí věci, resp.zneužívání vlastnictví, byly za účinnosti minulého trestního zákona v případě jednání poškozujících životní prostředí, využívány často, lze proto předpokládat, že tomu bude tak i nadále.

Pokud jde o vlastní závěry oponované disertační práce, autorka je zpracovala v solidním rozsahu skoro sedmi stran. Odrážejí poznatky učiněné v předchozím textu práce, kriticky hodnotí současnou právní úpravu a objevují se zde i návrhy *de lege ferenda*. S mnohými z nich mohu přitom i souhlasit. Některé závěry se však jeví poněkud nedokončené,

např. úvaha o významu návrhu nového zákona o přestupcích z roku 2003, autorkou naznačené nejen na str.152-153, ale i v příslušné kapitole v rámci předchozího textu práce. Poněkud polemické se mi jeví závěry učiněné na str.154-155 pokud jde o „nedostatek současné právní úpravy trestání“ v případě „úpravy odpovědnosti za ekologickou újmu.“

K závěrům na str.76 a 155 jen pro zajímavost dodávám, že autorka možná netuší, že v první polovině minulého desetiletí existoval krátce na Policejním prezídiu ČR specializovaný útvar odborníků na environmentální kriminalitu. Ve chvíli, kdy byli vycvičeni a mohli začít pracovat, přišel rozkaz shora, že je nutné posílit hospodářskou kriminálku a útvar pro odhalování organizovaného zločinu a čerstvě vyškolený speciální útvar byl rozpuštěn.

Závěrem:

S ohledem na výše uvedené, a to i přes některé kritické poznámky, konstatuji, že doktorská disertační práce JUDr. Zuzany Svobodové „Deliktní odpovědnost fyzických osob v právu životního prostředí“ odpovídá formálním a obsahovým požadavkům kladeným na tento druh prací na Právnické fakultě UK v Praze a proto ji doporučuji k ústní obhajobě, při níž by se autorka měla věnovat následujícím okruhům otázek.

1) Považuje autorka změny navrhované v novele trestního zákoníku, předkládané na jaře 2011 vládou do Parlamentu, za dostatečné vzhledem k potřebám ochrany životního prostředí, resp.vzhledem k praktickým problémům v této oblasti se vyskytujícím?

2) K tvrzení v posledním odstavci na str.71 by mě zajímal autorčin názor, zda je skutečně nutné uvedené formy protiprávních jednání stíhat formou trestných činů (zločinů či přečinů), resp.zda by bylo nutné zde uplatňovat zásadu *ultima ratio*?

3) Jak se autorka dívá z hlediska *de lege ferenda* na možnost, resp.vhodnost (či dokonce potřebu) oceňovat vybrané části životního prostředí (zejména volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin) pro účely určení trestní odpovědnosti pachatele na úseku trestných činů podle hlavy VIII. trestního zákoníku?

V Praze dne 1.června 2011

Doc. JUDr. Vojtěch Štejskal, Ph.D.
oponent